

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15 (58)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15 (58). — Рівне: РДГУ, 2017. — 218 с.

Збірник наукових праць містить статті з компетентнісного підходу в загальній та вищій освіті, оптимізації процесу навчання української та іноземних мов, лінгводидактики, використання інноваційних освітніх технологій у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського слав'янознавчого університету);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 30.03.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

ISBN 966 — 7281 — 10 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

було предметом спеціального вивчення. Виявлені в контексті компетентнісного підходу критерії з відповідними показниками та характеристика рівнів комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів сприятимуть комплексній і систематичній роботі над формуванням комунікативно-мовленнєвої компетенції учнів на уроках читання та реалізації можливостей відповідних уроків з приводу означеного питання. Перспективу дослідження вбачаємо у створенні експериментальної методики комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів на уроках читання та визначенні педагогічних умов ефективності цієї роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. – [2-е вид., доп.]. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
2. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія / А. Богуш. – [2-е вид.]. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 374 с.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/derj-stand.html>. – Назва з екрану.
4. Коваль Г.П. Методика викладання української мови: навч. посіб. [для студ. педінст., гуманіт. універс., пед. коледж.] / Г.П. Коваль, Н.І. Деркач, М.М. Наумчук. – [2-е вид., доопр. та доп.]. – Тернопіль: Астон, 2008. – 287 с.
5. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-%D1%96.pdf>. – Назва з екрану.

Ю.В. ШАЛИВСКАЯ. ОСОБЕННОСТИ КОММУНИКАТИВНО-РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ЧТЕНИЯ

Резюме. Стаття посвящена раскрытию особенностей коммуникативно-речевого развития младших школьников на уроках чтения в контексте компетентного подхода, что позволяет целостно и системно охарактеризовать особенности формирования исследуемого феномена. Определены критерии коммуникативно-речевого развития с соответствующими показателями; выделены и описаны уровни коммуникативно-речевого развития младших школьников на уроках чтения.

Ключевые слова: компетентный подход, компетенция, коммуникативно-речевое развитие, коммуникативно-речевая компетентность, коммуникативно-речевая компетенция.

Yu.V. SHALIVSKA. FEATURES OF COMMUNICATIVE-SPEECH DEVELOPMENT OF YOUNGER STUDENTS IN READING LESSONS

The summary. The article is devoted to opening of features of communicative-speech development of junior schoolchildren on the lessons of reading in the context of competence-based approach, that allows integrally and system describe features of forming of investigated phenomenon. The criteria of communicative-speech development are certain with corresponding indexes; the levels of communicative-speech development of junior schoolchildren are distinguished and described on the lessons of reading.

Key words: competence-based approach, competence, communicative-speech development, communicative-speech competence, communicative-speech competence.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, доц. Н.М. Сіранчук.

Одержано редакцією 03.03.2017 р.

УДК: 378.02 – 043.83 (075)

Н.В. ШУЛЬЖУК

ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ТА СТАРШОЇ ШКОЛИ

Резюме. У статті окреслено лінгвістичний та методичний аспекти проблеми створення ефективного підручника з української мови для учнів середньої та старшої школи у контексті комунікативної лінгвістики та дискурсології. Відзначено, що сучасний етап розвитку лінгвістики та суміжних з нею наукових галузей зумовлює необхідність комунікативно-прагматичної переорієнтації методології навчання української мови та створення нових підручників, які уможливили б продуктивне навчання мови.

Ключові слова: мовна особистість, комунікативна лінгвістика, дискурс, дискурсологія, дискурсивна компетенція, комунікативна тактика, комунікативна стратегія, комунікативна взаємодія, комунікативно-прагматична основа навчання мови.

Успішна участь особистості в суспільних процесах значною мірою залежить від її здатності до ефективної комунікації, у зв'язку з чим пріоритетним напрямом мовної освіти є формування мовної особистості – «іманентної ознаки індивіда як носія мови й комуніканта, що визначає її мовну та комунікативну компетенцію й реалізацію їх при породженні, сприйнятті, розумінні й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів» [5, 596].

©Н.В. Шульжук, 2017

Відтак програма з української мови для загальноосвітніх шкіл так визначає мету навчання рідної мови: формування національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Проблемі формування мовної особистості приділено належну увагу в дослідженнях Л. Варзацької, М. Вашуленка, С. Карамана, В. Карасика, Ю. Караулова, Л. Мацько, М. Пентилюк, Л. Скуратівського, Г. Шелехової, Н. Голуб, О. Горошкіної, С. Омельчука та ін. Особливо значущими є роботи, у яких проаналізовані такі складники мовної особистості, як національно-мовна свідомість, мовне чуття, мовний смак, мовно-ціннісні орієнтації. Крім того, до проблеми мовлення зверталися учені-психологи (Л. Виготський, О. Леонтьєв, Б. Ананьєв, І. Зимня та ін.), які дослідили мовлення у зв'язку з вищими психічними функціями, розробили теорію мовленнєвої діяльності; рівневу структуру мовної особистості описав Ю. Караулов [2].

Зміна парадигми в сучасному науковому пізнанні, яка визначила проблему людини як центральну, призвела до того, що тривалий період панування системно-структурного підходу до аналізу мовних явищ змінився антропоцентричним. Відтак об'єктом вивчення лінгвістичних та лінгводидактичних досліджень став процес набуття і переробки інформації, безпосередньо пов'язаний з реалізацією когнітивної діяльності людини. Це означає, що у процесі навчання мови слід вибудовувати особливий когнітивно-комунікативний простір, у якому навчально-науковий текст передусім представлений підручником. Саме підручник з української мови повинен задовольняти потреби учнів як ефективна навчальна книга, потреби вчителів як основа для розгортання навчального процесу, що не виключає побудови власної методичної системи, потреби батьків як зрозумілий порадак у наданні допомоги своїм дітям у навчанні.

Зрозуміло, що підручник з української мови для учнів середньої та старшої школи повинен повно, логічно й послідовно реалізовувати предметний зміст, визначений навчальною програмою та повною мірою презентувати її змістові лінії. Разом з тим виклад основних змістових питань навчального предмета повинен здійснюватися системно і доступно з урахуванням тенденцій сучасного поліпарадигмального простору лінгвістики, представленого співіснуванням двох домінуючих парадигм – прагматичної та когнітивної, що зосереджені на мові як на знарядді комунікації та впливу[5].

Визначена проблема, на нашу думку, має щонайменше два аспекти – лінгвістичний та методичний, що дозволяє сформулювати мету статті – окреслити лінгвістичний та методичний аспекти проблеми створення ефективного підручника з української мови для учнів середньої та старшої школи у контексті комунікативної лінгвістики та дискурсології.

Зміст лінгвістичної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів, детермінований тенденцією комплексного підходу до вивчення мовних явищ на ґрунті психології, соціології, філософії, етно-, соціо- і психолінгвістики, лінгвокультурології, комунікативної, когнітивної, функційної лінгвістики, лінгвістики тексту, потребує поглиблення.

Останнім часом для позначення цілісного мовного вияву, співвідносного з поняттям текст, у науковому обігу функціонує термін «дискурс», ключовими словами у визначеннях якого найчастіше є такі: зв'язне мовлення, висловлювання, сукупність мовленнєвомисленнєвих дій, когнітивний процес, комунікативна подія, комунікативно-прагматичний зразок мовленнєвої поведінки та ін. Використовують й образні вислови, як-от: текст, занурений у життя (Н. Арутюнова); об'єднувальне начало процесу комунікації, екстравертивна фігура комунікації (Ю. Прохоров); життя тексту в нашій свідомості (К. Серажим). Словник-довідник з української лінгводидактики акцентує увагу на тому, що для методики навчання мови поняття *дискурс* і *текст* важливі тим, що забезпечують процес і результат спілкування [6, 51]. Очевидно, що розуміння дискурсу рідної мови має бути представлено в підручниках з української мови, які помітно застаріли у зв'язку з розвитком нових галузей мовознавства – комунікативної лінгвістики та дискурсології.

Мінімальною одиницею дискурсу комунікативна лінгвістика визначає мовленнєвий акт – «мовленнєву взаємодію мовця і слухача для досягнення перлокутивних цілей мовця шляхом конструювання ними дискурсивного значення в ході спілкування» [5, 559]. Єдність мовленнєвого акту забезпечують три операції: локація, іллокуція, перлокуція [5, 560].

Мовлення здійснюється в умовах конкретної комунікативної ситуації, процесуальною величиною якої є комунікативна взаємодія – діяльність учасників спілкування, спрямована на інформаційний обмін і вплив на свідомість чи поведінку. В науковій літературі виокремлюють три типи комунікативної взаємодії: комунікативна кооперація, яка характеризується «узгодженістю намірів, стратегічних програм комунікантів, балансом комунікативних статусів, ефективністю й оптимальністю спілкування» [5, 601]; комунікативний конфлікт, визначений «неузгодженістю намірів, стратегічних програм комунікантів, асиметричними відношеннями між ними» [5, 604]; комунікативне суперництво як неконфліктне здорове спілкування, що характеризується «прагненням здобути інтелектуальну перевагу, здійснити свої наміри, підвищити власний статус» [5, 605].

Зауважимо, що досягненню кооперативного результату в спілкуванні сприяє комунікативне пристосування, яке розглядається в комунікативній лінгвістиці як «зміна комунікантами моделі власної комунікативної поведінки з метою пристосування до моделі партнера спілкування, що зменшує комунікативний шум, оптимізує розуміння» [5, 602].

Комунікативна взаємодія опосередкована мотивами, намірами й цілями партнерів спілкування. Мотиви й інтенції учасників спілкування формують їхні стратегічні програми. Комунікативна стратегія реалізується у відповідних комунікативних тактиках. Додамо, що комунікативна взаємодія є предметом окремої галузі комунікативної лінгвістики – лінгвопрагматики, яка «досліджує використання й функціонування мовних знаків

у процесі комунікації у взаємозв'язку з інтерактивністю його суб'єктів, їхніми особливостями й самою ситуацією спілкування» [5, 610]. На ключових позиціях лінгвопрагматики, комунікативної методики, когнітивної методики, яка передбачає «опанування мовних одиниць як основи пізнання й формування концептуальної та мовної картини світу і певного результату створення образу світу в уяві кожного» [4, 5], учені обґрунтовують доцільність виокремлення прагматичного компонента навчання мови [1].

Здобутки комунікативної лінгвістики в підручниках з української мови для учнів середньої та старшої школи представлені скромно, що, очевидно, пояснює такі прикрі випадки, коли учень в умовах конкретної мовленнєвої ситуації не спроможний змінити комунікативну тактику, виробивши нову стратегію та узгодивши її із новими умовами ситуації мовлення. Переконані, ситуативно-творчі вправи у підручнику повинні супроводжуватись такою інформацією хоча б у вигляді довідки або текстового матеріалу до кількох вправ. Наведемо приклад такого текстового матеріалу:

Рекомендаціями щодо поведінки в тій чи іншій комунікативній ситуації є правила спілкування. Соціолог В. Шейнов, який упродовж п'ятнадцяти років проводив комунікативні тренінги з діловими людьми, у книзі «Мистецтво переконувати» дійшов висновку, що найбільшим недоліком у спілкуванні є невміння переконувати. Дослідник наводить чотирнадцять правил, які допомагають переконати співбесідника. Перше правило – правило Гомера, яке полягає в тому, що порядок аргументації повинен бути таким: сильний аргумент – середній – один найбільш сильний. Друге правило належить Сократу і передбачає, що позитивній відповіді на важливе для адресанта питання повинні передувати дві позитивні відповіді адресата на незначні та прості питання. Третє правило належить Паскалю і ставить у залежність згоду людини від умов лише почесної капітуляції: переконуючи, не слід заганяти співрозмовника в кут, потрібно дати йому можливість зберегти свій статус. Четверте правило розглядає залежність переконливості аргументів від іміджу чи статусу того, хто переконує. П'яте правило вимагає від того, хто переконує, впевненої поведінки й неможливості зниження власного статусу. Шосте правило, навпаки, забороняє зниження статусу співрозмовника, вияв неповаги, зневаги до нього. Сьоме правило встановлює залежність переконання від особистого благородства та приємності мовця. Восьме правило проголошує: у процесі переконання слід починати не з того, що розділяє вас із співрозмовником, а з того, що вас об'єднує, з чим ви погоджуєтесь. Дев'яте правило ґрунтується на принципі емпатії, введеному американським психологом Е. Тітченером, і передбачає здатність до розуміння емоційно-психологічного стану співрозмовника у формі співпереживання. Десяте правило стосується уважного слухання, яке є запорукою переконливості. Одинадцятьте правило вимагає уникати конфліктогенних слів і висловлень, які не сприяють переконанню, а лише призводять до припинення спілкування. Дванадцятьте правило стосується потреби в контролі за сприйняттям і розумінням співрозмовника, адже людині властиво послаблювати увагу й не завжди розуміти непрямі висловлення. Тринадцятьте правило потребує уваги до паравербальних засобів спілкування, їхньої відповідності вербальним. Чотирнадцятьте правило спрямоване на демонстрацію того, що запропоноване вами задовольняє якусь потребу співрозмовника.

Активізація в лінгвістиці методології функціоналізму (О.В. Бондарко, А.П. Загнітко, Г.О. Золотова, І.Р. Вихованець та ін.), яка передбачає аналіз множинної функційної природи мовних явищ, виходячи з їхньої семантики, структури, функціонування в мовленні, зумовила її методичну інтерпретацію (у працях С.Г. Дубовик, В.А. Каліш, О.Ю. Купалової, О.Д. Митрофанової, Л.М. Паламар та н.). За функційного підходу методика будується так, що кожна мовна одиниця чи форма розглядається крізь призму її функції у вираженні думки. Зіставлення особливостей функційного і комунікативного підходів дало змогу стверджувати логічність і доцільність їх інтеграції, яка сприяє формуванню свідомого ставлення учнів до мовних явищ. Відтак усталені стратегії навчання української мови потребують перегляду: роботу над мовною теорією слід підпорядкувати інтересам мовленнєвого розвитку учнів. За даними дискурсології, предметом якої є організація дискурсу [5, 625], для розвитку комунікативних умінь і навичок учнів недостатньо працювати лише з мовною тканиною тексту, найбільш сприятливі умови для формування мовної особистості закладені в можливості аналізувати текст в екстралінгвістичному контексті. Лінгводидактика навіть послуговується поняттям «дискурсивна компетенція», під яким О. Кучерява розуміє «здатність мовної особистості будувати і сприймати цілісні дискурси різних типів відповідно до комунікативного наміру в межах конкретної ситуації спілкування з урахуванням специфіки їх семантико-прагматичної і граматичної організації на макро- і мікрорівні та взаємозв'язку екстралінгвістичних і лінгвістичних компонентів» [3, 256].

Беручи до уваги загальні засади теорії мовленнєвої діяльності, методисти виокремили дискурсивні вміння та визначили показники низького рівня сформованості дискурсивної компетенції мовців [3].

Поділяємо думку О. Кучерявої, яка з метою формування вміннь здійснювати дискурсивний аналіз тексту пропонує надавати перевагу аналітичним вправам (скерованим на відтворення набутих знань), реконструктивним вправам (орієнтованим на перебудову й редагування дискурсів), конструктивним (створення дискурсів за комунікативною ситуацією, за комунікативною метою, за поданою моделлю) [3].

Як бачимо, знання мовної теорії важливі, однак вони не гарантують учням успіхів у процесі комунікативної діяльності. Більше того, інформація про мовні одиниці різних мовних рівнів, репрезентована в підручниках, не дає можливості вийти за вузькі рамки аналізу закодованої винятково мовними засобами інформації.

Акцентуємо увагу ще на одному важливому аспекті порушеної проблеми. Бурхливий розвиток Інтернет-технологій зумовив формування нового типу мовної особистості – «члена Інтернет-спільнот» [7], який опрацьовує електронні підручники, словники, довідники, послуговується електронними ресурсами бібліотек. У цьому контексті заслуговують на увагу коментарі дослідників щодо методичних аспектів застосування блогосфери у процесі навчання української мови [8], у зв'язку з чим нова філософія шкільної освіти передбачає

використання підручників нового покоління, які водночас із традиційними дидактичними функціями виконували б ще й нові (функцію розвитку самостійної пізнавальної діяльності в інформаційному просторі). Мова йде про можливість використання програм-перекладачів та пошукових систем в Інтернеті у процесі виконання окремих вправ, які спрямовані не лише на пошук інформації, а й на її обробку, згортання і розгортання, перетворення з однієї знакової системи в іншу.

Таким чином, підручник з української мови для учнів середньої та старшої школи повинен не лише відповідати цілям і завданням мовної освіти, бути спрямованим на реалізацію сучасних методологічних підходів, передбачати різні форми організації навчальної діяльності, вдало поєднувати традиційні методи навчання мови з новітніми, які помітно активізують увагу учнів, а й бути практично зорієнтованою навчальною книгою. Сучасний етап розвитку лінгвістики та суміжних з нею наукових галузей зумовлює необхідність комунікативно-прагматичної переорієнтації методології навчання української мови та створення нових підручників, які уможливили б продуктивне навчання мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружененко Р. Перспективи актуалізації комунікативно-прагматичної основи навчання української мови / Р. Дружененко // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 1(130). – С. 15-18.
2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 264 с.
3. Кучерява О. Система роботи з формування дискурсивної компетенції у сфері писемної комунікації / О. Кучерява // Вісник Львівського університету. – Серія філологічна. – 2010. – Вип. 50. – С. 254-261.
4. Пентилюк М. І. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М.І. Пентилюк, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 1. – С. 15-20.
5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О.О. Селіванова. – К, 2008. – 710 с.
6. Словник-довідник з української лінгводидактики / за заг. ред. М. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.
7. Тищенко О. Мова Інтернет-спілкування: стиль, норма, освіта / О. Тищенко // Дивослово. – 2011. – № 12. – С. 35-39.
8. Уліщенко В. Блогосфера як нове освітнє середовище / В. Уліщенко // Дивослово. – 2009. – № 6. – С. 11-15.

Н.В. ШУЛЬЖУК. ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО УЧЕБНИКА ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ ДЛЯ УЧЕНИКОВ СРЕДНЕЙ И СТАРШЕЙ ШКОЛЫ

Резюме. В статье определены лингвистический и методический аспекты проблемы создания эффективного учебника по украинскому языку для учеников средней и старшей школы в контексте коммуникативной лингвистики и дискурсологии. Отмечено, что современный этап развития лингвистики и смежных с ней научных отраслей обуславливает необходимость коммуникативно-прагматической переориентации методологии обучения украинскому языку и создание новых учебников, которые обеспечат продуктивное обучение языку.

Ключевые слова: языковая личность, коммуникативная лингвистика, дискурс, дискурсология, дискурсивная компетенция, коммуникативная тактика, коммуникативная стратегия, коммуникативное взаимодействие, коммуникативно-прагматическая основа обучения языку.

N.V. SHULZHUK. THE PROBLEM OF THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE STUDENT'S BOOK FOR THE STUDENTS OF THE JUNIOR HIGH AND SENIOR HIGH SCHOOL

The summary. This article outlines the linguistic and methodical aspects of the problem of the effective Ukrainian language student's book formation for the students of the junior high and senior high school in the context of the communicative linguistics and discourse studying. It is marked that the modern stage of the linguistics development and adjacent to it scientific branches causes the necessity of the communicative and pragmatic reorientation of the Ukrainian language teaching methodology and the new students' books formation, that would enable the generative language teaching.

Key words: language person, communicative linguistics, discourse, discourse studying, discourse competence, communicative tactics, communicative strategy, communicative interaction, communicative and pragmatic outline of language teaching.

**Рекомендовано до друку.
Д-р пед. наук, проф. І.М. Хом'як.**

Одержано редакцією 28.02.2017 р.

УДК: 378. 016: 811. 161. 2

Л.М. ЗЛАТІВ

ПРОБЛЕМИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ

Резюме. У статті проаналізовано сучасні підходи до навчання мови у ВНЗ, уточнено поняття «професійна мовнокомунікативна компетенція особистості», виокремлено актуальні проблеми у викладанні української мови професійного спрямування в контексті особистісного, компетентнісного, функційно-стилістичного, синергетичного, дискурсно-текстоцентричного та міждисциплінарного підходів, накреслено перспективні напрями досліджень із метою оновлення й удосконалення цього курсу.

© Л.М. Златів, 2017

ЗМІСТ

<i>Іванова Л.І.</i> Реалізація завдань формування життєвої компетентності молодшого школяра засобами кейс-технології.	3
<i>Плугіна А.П.</i> Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі початкової школи.	5
<i>Підлужна Г.В.</i> Компетентнісний підхід до розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови.	8
<i>Сіранчук Н.М.</i> Принцип градуальності – методичний принцип формування лексичної компетентності учнів початкової школи.	11
<i>Ткачук О.С.</i> Сутність фонетико-орфоепічної компетентності молодших школярів.	14
<i>Коваленко О.М.</i> Шляхи оптимізації вивчення української мови як державної в сучасній початковій школі.	17
<i>Приходько О.Ю.</i> Принципи інтеграції ключових компетентностей у концепції нової української школи (на матеріалі мовно-літературної освітньої галузі).	19
<i>Семашкіна Г.М., Харечко Н.В.</i> Проблеми формування природознавчої компетентності у дітей молодшого шкільного віку.	22
<i>Маліновська Н.В.</i> Педагогічні детермінанти мовленнєвої готовності дитини до навчання у школі.	25
<i>Лесняк Н.В.</i> Компетентнісний підхід у викладанні образотворчого мистецтва.	28
<i>Цепова І.В.</i> Формування комунікативної компетентності учнів першого класу засобом інтеграції видів мистецтв на уроках розвитку зв'язного мовлення.	32
<i>Ганжа М.В.</i> Педагогічні проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід їх вирішення.	35
<i>Кантур Г.А., Остапук М.С.</i> Формування морально-етичних цінностей молодших школярів у процесі вивчення української мови.	39
<i>Владимирова А.Л.</i> Естетичне виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору як один із спектрів життєвих компетентностей.	41
<i>Суржук Т.Б.</i> Індивідуальний і диференційований підходи до формування навички читання першокласників.	44
<i>Артемова Ю.І.</i> Навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	48
<i>Бабій Н.Б.</i> Актуальність збереження соціокультурних традицій в руслі впровадження інновацій у початковій школі.	52
<i>Вітюк В.В.</i> Робота над словниковими словами у першому класі.	55
<i>Гамза А.В.</i> Формування у молодших школярів текстотворчих умінь у процесі вивчення дієслова.	58
<i>Янцур М.С.</i> Формування профорієнтаційної компетентності в учнів початкової школи.	61
<i>Боданець-Білокаленко Н.І.</i> Формування змісту літературного читання в контексті викликів сьогодення.	66
<i>Бісовецька Л.А.</i> Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках у початковій школі.	70
<i>Дмитрієва О.В., Годунова Н.Б.</i> Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з країнознавства Англії та Сполучених Штатів Америки.	75
<i>Дуброва А.С.</i> Освітньо-виховні можливості інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні і вихованні молоді.	77
<i>Матвієнко О.В.</i> Інноваційна діяльність в освіті як фактор підвищення її якості та ефективності.	80
<i>Федчук Л.І.</i> Компетентнісно зорієнтовані технології в структурі практичних занять з методики навчання української мови.	84
<i>Годунко Л.В.</i> Запровадження інноваційних методів навчання у рамках нової концепції викладання іноземних мов у початкових школах Словацької Республіки.	87
<i>Павленко А.С.</i> Формування та становлення особистості дитини через соціальні інститути спілкування.	90
<i>Гужанова Т.С.</i> Педагогічні умови своєчасного розвитку мовлення дитини в перші роки життя.	93
<i>Захарчук З.О.</i> Підготовка партитури навчального тексту до опрацювання її на уроках літературного читання з молодшими школярами.	96
<i>Кучма Т.В.</i> Особливості викладання іноземної мови у початкових класах.	99
<i>Козіцька О.А., Тупальська Г.О.</i> Особливості вивчення функціонування контамінованих складних конструкцій у сучасному мовознавстві.	103
<i>Сенчило А.В.</i> Пізнавальна самостійність як складова розвитку критичного мислення молодших школярів.	104
<i>Шалівська Ю.В.</i> Особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів на уроках читання.	107
<i>Шульжук Н.В.</i> Проблема сучасного підручника з української мови для учнів середньої та старшої школи.	110
<i>Златів Л.М.</i> Проблеми у викладанні української мови професійного спрямування в контексті сучасних підходів.	113
<i>Костолович Т.В.</i> Чинні підручники з сучасної української мови для вищої школи як засіб формування професійної комунікативної компетентності майбутніх вчителів.	117
<i>Грозан С.В.</i> Компетентнісна модель професійного розвитку майбутнього вчителя.	121
<i>Гетманчук Н.О.</i> Компетентнісно орієнтоване вивчення синтаксису у вищому навчальному закладі.	124
<i>Шевчук Т.Б.</i> Особливості формування лексичної компетенції майбутніх вчителів початкових класів.	127
<i>Іовхімчук Н.В.</i> Мовленнєво-комунікативна культура як складова іміджу майбутніх вчителів початкової школи.	131
<i>Дідур Н.А.</i> Методика формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи	

у процесі психолого-педагогічної підготовки.	133
<i>Данилюк О.К.</i> Формування культури професійного спілкування майбутнього вчителя початкових класів	
у процесі вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)».	137
<i>Романюк С.З.</i> Інноваційні підходи до навчання лінгвістичних дисциплін	
майбутніх учителів початкової школи.	140
<i>Рудницька Н.Ю., Тарнавська Н.П.</i> Підготовка майбутніх фахівців до застосування сучасних	
технологій математичної освіти у дошкільному навчальному закладі та початковій школі.	144
<i>Артемова О.І.</i> Психологічні та педагогічні креативні технології у професійній підготовці	
вчителя початкових класів.	148
<i>Колесник Н.Є.</i> Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання сучасних новітніх	
цифрових технологій у творчій діяльності учнів.	152
<i>Онишків З.М.</i> Змістовий компонент підготовки майбутніх учителів до впровадження освітніх інновацій	
у початковій школі.	155
<i>Степанова О.І.</i> Формування культури мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	
в умовах реалізації компетентнісного підходу.	158
<i>Дубасенюк О.А.</i> Компетентнісний підхід як чинник професіоналізації вищої освіти.	161
<i>Кононко О.Л.</i> Емоційний профіль майбутнього педагога: суть, напрями та умови формування.	164
<i>Лук'яник Л.В.</i> Методичні основи роботи вчителя з використання інформаційних технологій	
у розробці електронних засобів навчального призначення для початкової школи.	168
<i>Антончук О.М.</i> Духовний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників.	171
<i>Семенець С.П.</i> Особливості методичної підготовки майбутніх учителів математики	
в умовах реалізації концепції розвивального навчання.	174
<i>Вітвицька С.С.</i> Середовищний підхід у підготовці магістрів освіти до професійно-педагогічної діяльності. ...	177
<i>Мельничук Ю.Ю.</i> Використання інтерактивної дошки під час викладання філологічних дисциплін у вищій. ...	179
<i>Чернюшок О.В.</i> Особливості розвитку креативної складової у підготовці майбутніх художників-педагогів	
на заняттях з композиції.	182
<i>Горбоець І.А.</i> Цілі та зміст формування іншомовної компетенції у говорінні студентів мовних	
спеціальностей в умовах глобалізації суспільства.	187
<i>Процько Є.С.</i> Гендерна рівність при вивченні іноземних мов у середніх та вищих закладах освіти:	
аналіз сучасних вітчизняних досліджень.	191
<i>Бондарук Я.В.</i> Вплив соціальних мереж та Інтернет-ресурсів на вивчення англійської мови	
студентами-філологами.	194
<i>Грицай Н.Б., Демчук В.В.</i> Реалізація змісту професійної підготовки фахівців з біології	
у Рівненському державному гуманітарному університеті.	197
<i>Романюк С.К.</i> Застосування тестування на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням	
у вищому навчальному закладі.	201
<i>Мартинюк А.П., Губіна А.М.</i> Навчання діловому письму іноземною мовою в магістратурі немовних	
вищих навчальних закладів.	204
<i>Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т.</i> Міжкультурна складова підручників з іноземної мови для вищих	
навчальних закладів технічного спрямування.	208
<i>Тишко Н.М.</i> Типологія стратегій для формування професійно орієнтованої англомовної	
читацької компетентності майбутніх інженерів.	210
<i>Відомості про авторів.</i>	214